

Γιάννος Κατσουρίδης, Πολιτικός Επιστήμονας, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

Παρέμβαση στην εκδήλωση του σωματίου ΟΜΟΝΟΙΑ1948

Παρασκευή 28 Φεβρουαρίου 2020, Δημοσιογραφική Εστία, Λευκωσία

Με αφορμή τον Ρε Αλέξη

Ο Ρε Αλέξης φέρνει στην επιφάνεια πολλά ζητήματα. Ζητήματα που έχουν να κάνουν με την ιστορία και το τι μαθαίνουμε, αλλά και την πολιτική, το πως δρούμε. Θα αναφερθώ σε μια σειρά σημεία τα οποία δανείζομαι σε μεγάλο βαθμό από τον Howard Zinn, πολύ γνωστό Αμερικάνο ιστορικό και Μαρξιστή.

1. Για τη μεθοδολογία της ιστορίας

Το πως γράφουμε, το πως αφηγούμαστε την ιστορία, το ποιους επιλέγουμε να χρησιμοποιούμε ως πρωταγωνιστές, ως ήρωες, έχει μέθοδο και έχει και σκοπό. Δεν υπάρχει αυτό που ορισμένοι νομίζουν «αντικειμενική» ιστορία αν και τα γεγονότα είναι πολλές φορές αντικειμενικά (π.χ., το πραξικόπημα του 1974). Το πως τα ερμηνεύουμε, το πως τα διδάσκουμε και πως τα μεταφέρουμε όμως έχουν μέσα το στοιχείο της ερμηνείας. Και εδώ μπαίνουν αρκετά άλλα ζητήματα.

Για παράδειγμα, κάποιος μπορεί να πει ψέματα για το παρελθόν χωρίς κανένα ενδοιασμό. Κάποιος άλλος μπορεί να παραλείπει γεγονότα που ενδεχομένως να οδηγήσουν σε ανεπιθύμητα συμπεράσματα. Κάποιος άλλος μπορεί να μην κρύψει γεγονότα αλλά να τα παρουσιάσει σε πολύ μικρή έκταση σε σχέση με κάποια άλλα. Γιατί επιλέγεται αυτή η τρίτη στρατηγική; Διότι το ξεκάθαρο ψέμα, ή η σιωπηρή παράλειψη ενέχουν τον κίνδυνο να ανακαλυφτεί η αλήθεια. Και όταν αυτό συμβεί, ίσως εξεγείρει τον αναγνώστη εναντίον του συγγραφέα και αυτών που εξυπηρετεί. Η παράθεση των γεγονότων και ο ουσιαστικός ενταφιασμός τους μέσα σε μια θάλασσα άλλων πληροφοριών είναι μια πολύ έξυπνη τεχνική αλλά εξίσου επικίνδυνη. Γιατί; Διότι σου λέει ότι ξέρεις εγώ δεν έκρυψα κάτι, το έγγραψα! Απλά επέλεξα να δώσω έμφαση σε άλλα ζητήματα.

Να μην παρεξηγηθώ. Είναι πολύ φυσικό για έναν ιστορικό, έναν πολιτικό επιστήμονα, ένα πολιτικό, έναν τεχνοκράτη (μας ενδιαφέρει ο ιστορικός εδώ), να μην δίνει έμφαση σε

ορισμένα γεγονότα και να επιμένει σε κάποια άλλα. Τούτη η επιλεκτική λειτουργία είναι κάτι φυσιολογικό για τον ιστορικό. Να ξέρουμε όμως πάντα ένα πράγμα. Τούτη η στρέβλωση, η επιλεκτικότητα στον ιστορικό είναι ιδεολογική. Δεν είναι απλά τεχνική λεπτομέρεια. Λαμβάνει χώρα σε έναν κόσμο πολλών και αντικρουόμενων συμφερόντων, οπότε η έμφαση που δίνει κάπου, ή αντίστοιχα η απουσία άλλων γεγονότων, ή η υποβάθμιση τους, υποστηρίζει κάποιο πολιτικό, ιδεολογικό, κοινωνικό, φυλετικό, εθνικό, ή άλλο συμφέρον.

Θα δώσω ένα παράδειγμα. Σκεφτείτε την ιστορία του Κολόμβου με την ανακάλυψη της Αμερικής. Το να δώσει κάποιος έμφαση στον ηρωισμό του Κολόμβου και των διαδόχων του, ως τολμηρών θαλασσοπόρων και εξερευνητών και να υποβιβάσει την γενοκτονία των τοπικών πληθυσμών που διέπραξαν δεν αποτελεί απλά επιλεκτική λειτουργία, ή τεχνική λεπτομέρεια, αλλά ιδεολογική επιλογή. Και χρησιμεύει ως δικαιολογία για ότι έγινε. Ξεπλένει τα εγκλήματα με το επιχείρημα πως ότι έγινε, έγινε για την πρόοδο της ανθρωπότητας.

Μπορώ να αναφέρω και για πιο σύγχρονα παραδείγματα από Κύπρο, όπως το πραξικόπημα του 1974, αλλά δεν θα το κάνω λόγω χρόνου.

2. Η ιστορία των λαϊκών στρωμάτων ως θέμα

Η ιστορία του Κολόμβου που χρησιμοποίησα ήδη, είναι η εξιστόρηση του παρελθόντος από τη σκοπιά ποιων; Των κυβερνήσεων, των κατακτητών, των δυνατών, των ηγετών, με μια έκφραση, των κυρίαρχων τάξεων. Είναι αυτό που λέμε η επίσημη ιστορία. Τούτη η ιστορία παρουσιάζει μια στρεβλή εικόνα του παρελθόντος, αλλά και μια παραπλανητική εικόνα για το παρόν. Είναι μια ιστορία που γράφεται από τους νικητές, από τις κυρίαρχες τάξεις όπως έλεγε και ο παππούς ο Μαρξ.

Ο πολύ γνωστός σε όλους μας Henry Kissinger γράφει ότι «η ιστορία είναι η μνήμη των κρατών» και αφηγείται την ιστορία της Δυτικής Ευρώπης του 19^{ου} αιώνα από την οπτική γωνιά των ηγετών της Αυστρίας και της Αγγλίας. Όταν το κάνει αυτό πολύ συνειδητά αγνοεί τα εκατομμύρια που υπέφεραν από τις πολιτικές των ηγετών αυτών. Για τους Άγγλους εργάτες, τους Γάλλους αγρότες, τους μαύρους στην Ασία και την Αφρική, για τις γυναίκες και τα παιδιά που δεν ανήκαν στις ανώτερες κοινωνικές τάξεις, για όλους αυτούς ήταν ένας κόσμος κατακτήσεων, ένας κόσμος βίας, πείνας και εκμετάλλευσης.

Η οποιαδήποτε ομάδα ανθρώπων, όπως τα έθνη για παράδειγμα, δεν είναι κοινότητες με την έννοια ότι έχουν όλοι τα ίδια συμφέροντα. Όταν η ιστορία παρουσιάζεται ως ιστορία τάχα μιας οικογένειας, τότε σκόπιμα αποκρύπτονται μεγάλες συγκρούσεις συμφερόντων ανάμεσα σε κατακτητές και κατακτημένους, σε αφέντες και δούλους, σε καπιταλιστές και εργάτες, σε εξουσιαστές και εξουσιαζόμενους, κτλ. Η αφήγηση της ιστορίας είναι επιλογή στρατοπέδου που προκαλείται από την έμφαση που δίνει κάποιος στα ιστορικά γεγονότα που επιλέγει να χρησιμοποιήσει και την οπτική με την οποία τα ερευνά και τα εξιστορεί.

Ο γνωστός Αμερικανός ιστορικός και Μαρξιστής, ο Howard Zinn για παράδειγμα έκανε μια τέτοια επιλογή στρατοπέδου όταν έγραψε το μνημειώδες βιβλίο του «Η Ιστορία του Λαού των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής» από τη σκοπιά των Ινδιάνων, των μαύρων, των εργατών, των γυναικών, των αγροτών. Σας το συνιστώ ανεπιφύλακτα.

Η ιστορία του Ρε Αλέξη, για να έρθουμε στα δικά μας, είναι η αφήγηση της ιστορίας από μια άλλη σκοπιά. Τη σκοπιά των κατατρεγμένων, των λαϊκών και αγροτικών στρωμάτων, της εργατικής τάξης και πολλών άλλων περιθωριοποιημένων ομάδων και τάξεων. Μια ιστορία η οποία διαχρονικά και σκόπιμα μένει στο περιθώριο. Διότι δεν βολεύει.

3. Η συγκεκριμένη ιστορία (των λαϊκών στρωμάτων) στην Κύπρο

Η ιστορία των λαϊκών στρωμάτων και των λαϊκών κινημάτων στην Κύπρο δεν έχει τύχει καμιάς διαφορετικής αντιμετώπισης από την κυρίαρχη ιστοριογραφία από ότι στις άλλες χώρες. Με μια σημαντική υποσημείωση που χειροτερεύει την κατάσταση στην Κύπρο. Η απουσία πανεπιστημιακών σχολών αφενός και η αδυναμία της αριστεράς να παράξει γνώση σε αντίθεση με πολλές άλλες χώρες αφετέρου, είχε, και έχει, ως συνέπεια, η ιστορία των λαϊκών στρωμάτων να έχει περάσει εντελώς στο περιθώριο στην Κύπρο. Ο μόνος ιστορικός των λαϊκών στρωμάτων ήταν ο μακαρίτης Ρολάνδος Κατσιαούνης. Και ο οποίος πολεμήθηκε έντονα διότι αναδείκνυε άλλα ζητήματα και άλλους πρωταγωνιστές.

Πόσοι ξέρουν για τον Ρε Αλέξη; Πόσοι ξέρουν για τον καλόγηρο Ιωαννίκιο; Τον Νικόλαο Θησέα; Τον Γκιαούρ Ιμάμη; Τους πρωτοπόρους των κολεκτίβων στην Κύπρο τη δεκαετία του 1940; Τις γυναίκες που έκαναν απεργία το 1938 σε εργοστάσιο στο Βαρώσι; Τους δολοφονηθέντες αριστερούς στην περίοδο της ΕΟΚΑ; Την εξέγερση των αγροτών το 1948; Την ιστορία της ΚΕΠΟ στο πρωτάθλημα των αριστερών σωματείων από το 1948-1953; Τα εργατικά κέντρα της δεκαετίας του 1920; Και τόσα άλλα.

Δυστυχώς η ιστορία αυτή είναι στο περιθώριο και δεν είναι εύκολο να ξεθαφτεί. Δεν βρίσκει εύκολα το δρόμο της στα βιβλία της επίσημης ιστορίας, αυτά που διδάσκονται τα παιδιά μας στα σχολεία. Απαιτεί πολλά και συνδυασμένα πλάνα ταυτόχρονα έστω και αν δεν επικοινωνούν όλα μεταξύ τους. Από πανεπιστημιακές σχολές που θα δώσουν έμφαση σε αυτά, μέχρι ινστιτούτα και οργανισμούς που θα το κάνουν και αυτοί. Το σωματείο ΟΜΟΝΟΙΑ1948 και η Θύρα 9 θα μπορούσαν να συμβάλουν στο δικό τους μετερίζι. Για να μην είμαι απαισιόδοξος θα πω ότι έχει αρχίσει να δημιουργείται μια εναλλακτική σφαίρα, έναντι στην ηγεμόνευση της ιστορίας από τις κυρίαρχες τάξεις.

4. Στιγμές εξέγερσης, ανυπακοής/αντίστασης στην Κύπρο

Ποιο είναι το παρελθόν αντίστασης, ανυπακοής και εξέγερσης στην Κύπρο; Σε μεγάλη κλίμακα όχι τόσο πλούσιο. Σε μικρότερη κλίμακα πολύ πλουσιότερο. Αναφέρθηκα σε κάποια παραδείγματα πριν δεν τα επαναλάβω. Δυστυχώς όμως, όσο προχωράμε στον 20^ο και 21^ο αιώνα τείνουν να εκλείψουν. Η τελευταία τέτοια λαϊκή πράξη αντίστασης ίσως ήταν η αντίσταση στο πραξικόπημα το 1974 και αυτή δυστυχώς ήταν βραχύβια. Στην Κύπρο έχουμε αυτό που λέμε εξεγέρσεις αλλά όχι επαναστάσεις. Είναι συνήθως αυθόρμητες, δεν έχουν καλή οργάνωση, βασίζονται στο συναίσθημα και έτσι εξαντλούνται εύκολα και γρήγορα.

Φέρτε στο μυαλό σας το κούρεμα του 2013 και την ανυπαρξία αντίδρασης από τον λαό. Φέρτε αν θέλετε στο μυαλό σας το τι έγινε με την ΟΜΟΝΟΙΑ το 2018 και την ανυπαρξία αντίδρασης από την πλειοψηφία του Ομονοιάτικου κόσμου.

5. Σήμερα – η σχέση ιστορίας πολιτικής και κατ' επέκταση δράσης

Έρχομαι στο σήμερα και με αυτό θα κλείσω. Την ιστορία δεν πρέπει να την αντιμετωπίζουμε μόνο για να θυμούμαστε πόσο αγωνιστήκαμε στο παρελθόν και να οικοδομούμε το μέλλον πάνω στους αγώνες των άλλων. Η πολιτική πράξη αντλεί από την ιστορία αλλά πρέπει να καθοδηγεί το παρόν. Σήμερα ο σκοπός είναι η αφύπνιση από τον λήθαργο. Η αφύπνιση των συνειδήσεων. Σε πολλά πεδία χωρίς να υποτιμούμε κανένα διότι αν κάποιος καταλάβει μέσα από έστω προσωπικά βιώματα την αδικία, ή το λάθος, ή την ψευδαισθηση, θα μεταφέρει αυτή την εμπειρία και σε άλλα πεδία.

Είναι ένας αγώνας δύσκολος που απαιτεί θυσίες. Είναι ένας αγώνας στον οποίο ο καθένας μπορεί να επιλέξει αν θα συμμετάσχει, ή αν απλώς θα τον παρακολουθεί. Όμως πρέπει να γνωρίζει ταυτόχρονα, ότι η επιλογή που θα κάνει θα έχει αντίκτυπο στην έκβαση αυτού του αγώνα. Η ΟΜΟΝΟΙΑ1948 είναι μια τέτοια προσπάθεια.

Όλη η παρέμβαση μου είχε στο επίκεντρο της τα λαϊκά στρώματα και κινήματα. Αυτό σημαίνει ότι τα λαϊκά στρώματα ότι κάνουν είναι σωστό και δίκαιο; Ίσως όχι. Αλλά όπως λέει και ο Zinn: «Η κραυγή των φτωχών δεν είναι πάντα δίκαιη, αλλά αν δεν την έχεις ακούσει, δεν θα μάθεις ποτέ τι είναι δικαιοσύνη».